

***Науково-методологічні засади
обліково-аналітичного та фінансово-
інвестиційного забезпечення сталого
розвитку суб'єктів господарювання***

**Колективна монографія присвячена 25-річчю кафедри
обліку і оподаткування Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного**

***Scientific and methodological bases of
accounting and analytical and financial
and investment support of sustainable
development of economic entities***

**The collective monograph is dedicated to the 25th anniversary
of the Department of accounting and taxation of Dmytro
Motorny Tavria state agrotechnological University**

Мелітополь-2020

УДК 631.155:658.511

Н-34

Рецензенти:

Бруханський Руслан Фектистович, д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету

Тарасова Тетяна Олексіївна, д-р. екон. наук, професор, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування Харківського державного університету харчування та торгівлі

Нестеренко Світлана Анатоліївна, д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Рекомендовано вченою радою Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (протокол № 10 від 28.05.2020 р.)

Головний редактор: *Сокіл О.Г., доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*

Н-34 Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання: Колективна монографія присвячена 25-річчю кафедри обліку і оподаткування / за заг. ред. д. е. н., доц. Сокола О.Г. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2020. 268 с. (українською та англійською мовами)

ISBN 978-966-2489-98-9

Колективна монографія виконана в межах комплексної теми дослідження «Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0107U001146) і розрахована на широке коло вітчизняних фахівців, науковців, політиків, державних службовців, причетних до розробки та впровадження регіональної політики, студентів та викладачів та усіх тих, хто цікавиться актуальними проблемами бухгалтерського обліку, фінансів, оподаткування, аудиту та звітності.

УДК 631.155:658.511

ISBN 978-966-2489-98-9

© ТДАТУ імені Дмитра Моторного

Трачова Д. М.

доктор економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Демчук О. М.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Сахно Л. А.

кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і оподаткування

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

РОЛЬ І МІСЦЕ ІНСТИТУТУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ В АМОРТИЗАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ

Вивчення питання ефективності амортизаційної політики в Україні неможливо без оцінки впливу інститутів на неї, зокрема визначення «амортизаційна політика» поєднує дві категорії «амортизація» і «політика». Уявляється, що в межах цього поєднання визначальною є політика, оскільки саме вона регламентує дії бухгалтера в процесі нарахування, акумулювання і використання амортизації.

Інституційна підтримка державою амортизаційної політики є однією з передумов її ефективного впровадження. Відповідальність державних інститутів за розбудову амортизаційної політики полягає у створенні соціально-економічних, організаційних, інституційних та нормативно-правових умов для ефективного впровадження такої політики.

Для трансформації амортизаційної політики важливим залишається усвідомлення необхідності здійснення такого переформатування в економічній системі. Насамперед це стосується формування підприємницької здатності до сприйняття інноваційно орієнтованої амортизаційної політики та усвідомлення необхідності відповідально формувати власну амортизаційну політику. Дуже актуальним це є для малого і середнього бізнесу, а також для фізичних осіб-підприємців, які взагалі не розраховують амортизацію.

З іншого боку інституції повинні формувати методологічну і інформаційну основу амортизаційної політики інноваційного розвитку, тобто формувати й національний ринок інноваційної продукції, надавати можливість формування амортизаційного ресурсу на використання такої продукції і проводити моніторинг результативності здійснених заходів на державному рівні. Отже завдання державних інституцій полягає у забезпеченні економічної ефективності діяльності підприємств шляхом здійснення такої амортизаційної політики, яка спрямована на використання власних амортизаційних ресурсів на інноваційне оновлення активів. З огляду на досвід країн з інноваційним вектором розвитку економіки, досягти помітного і порівняно швидкого успіху в технологічній розбудові країни можна лише шляхом забезпечення конкурентоздатності національного виробничого сектора на основі інституційної структури, інноваційної і технологічної його перебудови [1]. Розвиток амортизаційної

політики повинен спрямовуватися на розбудову взаємодії формальних і неформальних інститутів, які забезпечують розробку сучасних технологій та формування ресурсів підприємств на впровадження таких технологій, а також інфраструктури, яка забезпечує процес фінансовими, інформаційними, кадровими та іншими ресурсами [1].

Аналіз світового досвіду формування амортизаційної політики засвідчує, що метою її інституційного забезпечення є досягнення сталого розвитку соціально-економічної системи на всіх рівнях шляхом оптимізації державного регулювання. Такий підхід обумовлює економічне зростання і підвищення ефективності амортизаційної політики за рахунок зміни бази оподаткування, що своєю чергою призводить до активізації накопичення і прискорення формування фінансових ресурсів підприємств. Одночасно важлива роль відводиться інститутам забезпечення інноваційної діяльності та інституту бухгалтерського обліку, які пов'язані між собою інформаційними потоками. Інститут бухгалтерського обліку формує інформацію про наявність та напрями використання фінансових ресурсів, а інститути забезпечення інноваційної діяльності генерують інформацію про необхідний розмір таких ресурсів. Одночасно інститут бухгалтерського обліку єдиний формує масив інформації для державних інституцій, які здійснюють моніторинг ефективності провадження амортизаційної політики [2].

Таким чином, розробка державної стратегії інноваційного розвитку України, визначення пріоритетів діяльності відповідно до наявного інвестиційного, науково-технічного та інноваційного потенціалу є функцією інститутів, ефективна взаємодія яких має за мету забезпечення фінансовими ресурсами розвитку інноваційного процесу шляхом прямого фінансування та використання доступного комплексу механізмів та інструментів прямої та опосередкованої підтримки суб'єктів інноваційної діяльності [1].

Світова практика свідчить про першочерговість державного регулювання амортизаційної політики, яка здійснюється через реалізацію податкової політики, грошово-кредитної політики, антимонопольної політики, законодавчого забезпечення інноваційної політики, захисту прав інвесторів і регулювання ринку тощо .

З огляду на це, функціонування сучасної держави є певним відображенням особливостей організації її механізму. Саме від якості та професійності такої діяльності залежать не тільки рівень ефективності провадження державної амортизаційної політики, а головне – створення умов для реалізації потреб суспільства. Вивчення порядку організації та функціонування механізму сучасної держави пов'язано із всебічним аналізом його складових елементів. Таке дослідження має ґрунтуватися, в тому числі, на системному, інституціональному, функціональному та ціннісному підходах. Це пов'язано із тим, що механізм діяльності держави є певною системою, але лише системний аналіз не в змозі розкрити цілісну його природу [2].

В процесі становлення амортизаційної політики головну регулюючу роль відіграють інститути держави, визначаючи її основні принципи: методику визначення амортизації; норми амортизаційних відрахувань; віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва; застосування прискореної амортизації; віднесення витрат на проведення капітального ремонту, реконструкцію й технічне переозброєння виробництва; використання амортизаційних відрахувань.

На території України встановлена єдина організаційно-правова основа, режим і методи регулювання амортизації [3]. У зв'язку з тим, що в останнє десятиліття (з 1997р.) відбуваються істотні зміни в русі основних фондів, у їх відновленні, джерелах формування коштів на їх відновлення, відтворенні, зростає значення питань, які вирішуються в процесі проведення амортизаційної політики [4]. Амортизаційну політику до пострадянського періоду можна поділити на чотири етапи:

- перший етап – до 1.07.97р.;
- другий етап – від 1.07.97 до 1.07.2000р.;
- третій етап – від 1.07.2000р. до 01.07.2004р.;
- четвертий етап – після 01.07.2004р.

На першому етапі амортизаційні відрахування визначалися від середньої первісної вартості основних фондів, незалежно від того чи перебувають вони в експлуатації, ремонті або простоюють, по встановлених нормах амортизації залежно від галузевої приналежності об'єктів основних фондів й умов їх експлуатації [5]. При цьому до 1991 року норми амортизації встановлювалися диференційовано – норми на визначення коштів для проведення капітального ремонту й норми на визначення коштів для повного відновлення основних фондів [5].

З 1991 року з метою прискорення науково-технічного прогресу були впроваджені норми амортизаційних відрахувань тільки на повне відновлення основних фондів. Ці норми амортизації були встановлені по видах основних фондів відповідних галузей економіки, їх розмір визначався нормативним терміном служби окремих об'єктів, який визначався в залежності від таких технічних й економічних факторів як:

- термін фізичної довговічності (служби) основних фондів, обумовлений їх техніко-конструктивними й технічними особливостями;
- умови експлуатації [6];
- моральний знос основних фондів й у зв'язку з цим недоцільність їх подальшої експлуатації й необхідність заміни [7];
- наявність у галузі ресурсів для забезпечення заміни фізично й морально застарілого обладнання [8];
- економічна ефективність збільшення термінів служби засобів праці шляхом зміни норм амортизації [9].

При встановленні нормативного терміну служби об'єктів основних фондів особлива увага приділялася моральному зносу другої форми, що проявлялось або в скороченні амортизаційного періоду їх експлуатації, або в модернізації застарілого обладнання [9]. Нормативний термін служби

(тслн) основних фондів був жорстко пов'язаний з нормою амортизаційних відрахувань на повне відновлення:

$$(\text{Нав}): \text{тслн} = 100/\text{Нав} \quad (1)$$

При цьому нормативні терміни служби основних фондів були майже на третину менше діючих, що обумовило встановлення більш високих норм амортизації на повне відновлення основних фондів [10]. При цьому по машинах, устаткуванню й транспортним засобах нарахування амортизації припинялося після закінчення нормативного терміну їх служби за умови повного перенесення всієї вартості основних фондів на собівартість продукції [10].

Нарахування амортизації до 01.07.97 від первісної вартості основних фондів забезпечувало рівномірне нагромадження у постійному обсязі (якщо не змінювалася вартість) суми амортизаційних відрахувань по так званому лінійному методу [10]. Це для підприємства було простим засобом стабільно планувати власні інвестиційні ресурси на відновлення й модернізацію фондів відповідно до перспектив технічного прогресу в розвитку галузі [10].

На другому етапі, з 1.07.97 року, після введення податкового обліку істотно змінилась амортизаційна політика підприємства [10]. У даному законодавчому акті під амортизацією основних фондів, які використовуються для власного виробництва, розуміють поступове відшкодування витрат власника на придбання й введення їх в експлуатацію та поліпшення [10].

Відповідно до Закону України «Про оприбуткування прибутку підприємств» амортизації підлягали основні фонди, придбані й введені підприємством в експлуатацію за рахунок інвестицій і самостійно виготовлені для власних виробничих потреб, витрати на проведення всіх видів ремонту, реконструкцію, модернізацію й інші напрямки по поліпшенню основних фондів за винятком коштів, що відносяться до валових витрат в сумі, яка не перевищує 5% сукупної балансової вартості груп основних фондів на початок звітного періоду [11].

На відміну від попереднього етапу амортизація не нараховується на придбані основні фонди, які підлягають подальшому продажу або використанню на комплектуючі інших основних фондів і отримані основні фонди, які перебувають на консервації [10].

Відповідно до Закону про оприбуткування прибутку підприємств [11] у податковому обліку були встановлені річні норми амортизації по групах основних коштів: група 1 – 5%, група 2 – 25%, група 3 – 15%. Загальні амортизаційні відрахування визначались за формулою:

$$A = \sum \text{Наі} \cdot \text{Фб. } i / 100, 11 \quad (2)$$

де Наі – норма амортизації в i -й групі основних фондів;

Фб. і– балансова (залишкова) вартість основних фондів в і-й групі;
і – група основних засобів.

Тобто, встановлено нарахування амортизаційних відрахувань за методом «Зменшення залишкової вартості» без права зміни норм амортизації [10]. Даний метод не давав можливості накопичувати суму коштів, що з урахуванням технічного прогресу згодом зможе бути використана на відновлення зношених основних фондів, тому що сума амортизації з кожним роком зменшується, а термін служби для всіх видів обладнання (за винятком першої групи основних фондів для яких установлена залишкова вартість, при якій вони можуть бути списані) розтягується нескінченно [11].

Такий порядок нарахування амортизації не влаштовував підприємства, тому що скорочувалися власні можливості по плануванню відновлення основних фондів і розвитку підприємства [11]. До того ж, якщо підприємство-власник приймало самостійно рішення про ліквідацію будь-якого об'єкта основних фондів у зв'язку з його моральним старінням, то його вартість покривалася за рахунок власних коштів [11].

Крім того, підприємство повинне було сплатити податок на додану вартість на суму відшкодування ліквідаційної вартості, що в остаточному підсумку впливало на фінансовий результат діяльності – прибуток [11]. Відповідно до Закону про прибуток, що діє на цьому етапі, власник основних фондів може самостійно приймати рішення про прискорену амортизацію основних фондів групи 3, придбаних після 1.07.97р. і за перші три роки експлуатації списувалося 65% їх вартості [11].

Але наведене рішення не могло бути прийняте на підприємстві, що випускало продукцію, ціни на яку регулюювалися державою [11]. При прискореній амортизації сума амортизаційних відрахувань визначалася по встановлених нормах від первісної вартості, збільшеної на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням таких основних фондів, а облік основних фондів регулювався по кожному об'єкту [11].

Однак при використанні прискореного методу амортизації для основних фондів групи 3 не дозволялося застосовувати індексацію їх вартості. Це призводило до того, що при значній річній інфляції (20-30%) реально не забезпечувалася не тільки прискорена амортизація, але й звичайна. На додаток до сказаного можна визначити наступні недоліки від застосування методу нарахування амортизації, встановленого Законом про оприбуткування прибутку підприємств [11].

По-перше, для відшкодування зносу, проведення реконструкції й модернізації необхідно було придбавати деталі, напівфабрикати, окремі блоки, оплачувати витрачену працю на виконання цих робіт з відтворення основних фондів не по залишковій вартості, а за рівною або вищою вартістю, внаслідок інфляції, що була закладена в первісній вартості основних фондів [12].

По-друге, по встановлених нормах для груп основних фондів

амортизаційні відрахування не забезпечувалося накопичення такої суми коштів за амортизаційний період служби фондів, що була б достатньою для повної заміни обладнання, не придатного до експлуатації, тобто в межах їх первісної вартості з урахуванням інфляційних процесів [13].

По-третє, балансова вартість основних фондів постійно зменшувалася на суму зносу, а, отже, і 5-відсоткова сума, що могла би бути віднесена на валові витрати підприємства, зменшувалася, а сума, яка відносилася до збільшення балансової вартості, зростала [13].

У той же час, чим довше об'єкт перебував в експлуатації, і чим інтенсивніше він експлуатувався, тим більше зростала потреба у витратах на підтримку його в робочому стані. Частина річних витрат, яка додавалася до балансової вартості основних фондів, перевищувала суму річних амортизаційних відрахувань [14].

Отже, виникав парадокс збільшення вартості основних фондів у порівнянні з одночасним погіршенням їх стану й підвищенням величини зносу. Протягом 1997 й 1998 рр. при розрахунку амортизаційних відрахувань та їх обліку при визначенні оподатковуваного прибутку використовувалися понижуючі коефіцієнти 0,7 й 0,6 [14].

Застосування цих коефіцієнтів штучно занижувало величину амортизаційних відрахувань, а, отже, збільшувало величину оподатковуваного прибутку, і тим самим відрахування у вигляді податку на прибуток до бюджету [471]. Цей спосіб законодавчого руху сум амортизації, який був одним з важливих джерел відтворення основних фондів, значною мірою понизив потенційні можливості підприємства по самофінансуванню [15].

На третьому етапі, з 1.01.99 р., відповідно до Закону України від 29.12.98 р. №371 XIV, внесена зміна, відповідно до якої, для підприємств різної форм власності встановлюються обов'язкові відрахування в розмірі 20-10% (у різні періоди діяльності) амортизації до державного бюджету для реалізації заходів щодо структурної перебудови економіки [14,15]. У цьому випадку у підприємств підвищувалася сума використовуваних амортизаційних відрахувань для відтворення основних фондів до 80-90% замість 60 й 70% до прийняття закону [14,15].

У той же час включення повної суми амортизації до валових витрат зменшувало суму оподатковуваного прибутку [14]. З введенням до дії Закону про прибуток амортизаційні відрахування були виділені в окремий елемент, що враховувався при визначенні оподатковуваного прибутку (Поп):

$$\text{Поп} = \text{ВД} - \text{ВВ} - \text{Апо}, \quad (3)$$

де ВД – валові доходи підприємства;

ВВ – валові витрати підприємства;

Апо – амортизаційні відрахування, розраховані за нормами амортизації, установленими Законом про прибуток.

Крім того, до експлуатаційних витрат (Е) підприємства, які враховувалися при визначенні загального прибутку, амортизаційні відрахування включалися як стаття витрат, необхідна для поліпшення основних фондів, а саме:

$$E = \Phi ЗП + Нфзп + А + \Phi пол + E_{ін}, \quad (4)$$

де $\Phi ЗП$ – витрати на оплату праці;

$Нфзп$ – нарахування на заробітну плату;

$А$ – амортизаційні відрахування, визначені за нормами обраного методу;

$\Phi пол$ – витрати на поліпшення основних фондів (у тому числі в розмірі 5% від балансової вартості основних фондів у валові витрати);

$E_{ін}$ – інші витрати підприємства.

Використання методу «Зменшення залишкової вартості» призвело до того, що підприємства, дотримуючись Закону про прибуток і не бажаючи ускладнювати процес обліку амортизації, а також визначення собівартості продукції й оподаткованого прибутку, свідомо йшли на зниження необхідних для інвестиційної діяльності амортизаційних відрахувань [14]. Таким чином, використання нелінійного методу нарахування амортизації сприяло уповільненню процесу по відтворенню основних фондів, що в остаточному підсумку впливало на якість продукції, що випускалася, і надаваних послуг [14].

На четвертому етапі, що бере свій початок з 01.07.2004 р. на підставі набуття чинності Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», зі змінами, внесеними Законом України від 01.07.04 р. №1957-IV підвищуються щоквартальні норми амортизації кожної з груп основних фондів у розрахунку на податковий квартал: у групі 1 – з 1,25% до 2%; у групі 2 – з 6,25% до 10 %; у групі 3 – з 3,75% до 6%; у групі 4 – 15% [14].

Податкову реформу, яка відбувалася, можна було назвати пасивною, та такою, яка не створює стимулів для прямих інвестицій. Пасивність полягає у тому, що додатковий прибуток, який залишався в господарюючих суб`єктах, не мав цільового спрямування, а по нарахованій амортизації був відсутній державний контроль за цільовим використанням.

Підсумовуючи, можна зазначити, що тільки державного регулювання недостатньо для проведення ефективної амортизаційної політики, навіть із застосуванням ретельно розробленої методології оцінки, переоцінки і визначення річної норми амортизації. Історичний досвід вітчизняних реформ вимагає відповідного економічного середовища, яке в змозі прийняти результати цих реформ і узгодити напрями реформування певної частини економіки із загальним напрямом переформатування країни. Таким чином інституційний концепт інфраструктури розвитку амортизаційної політики покликаний забезпечити ефективність тих заходів

регулювання, які не спрацьовують самостійно. Серед них є суто податкові важелі, які працюють тільки в сприятливому економічному середовищі, що підтверджує досвід податкової реформи України та позитивний досвід інших країн світу, зокрема США.

Синергічна дія складових інфраструктури повинна забезпечуватися на організаційному рівні системою державної підтримки, стимулюванням досліджень, підтримкою вітчизняного інноваційного підприємництва; на ринковому рівні сприятливим інвестиційним кліматом, свободою руху капіталу, низькими інвестиційними ризиками; на інформаційному рівні реалізацією проектів з великою часткою науково-інформаційного потенціалу, координацією дій в різних галузях науки і технології; на методологічному рівні синхронізацією інвестиційних і інноваційних циклів, розвитком методології обліку, інтеграцією технологічної складової в облікові методики; на рівні моніторингової інфраструктури оцінкою своєчасності і повноти реалізованих заходів, оцінкою результативності запланованих заходів (реалізовано чи ні), оцінкою ефективності здійснених заходів (різниця сум витрат на провадження і отриманої додаткової вартості) [14].

Перш ніж проводити аналіз впливу існуючих державних інституцій на амортизаційну політику, необхідно зазначити, що у вітчизняній обліковій науці відсутнє єдине визначення категорії «механізм держави». Так, Н.П. Харченко, досліджуючи особливості механізму держави та його структури, зазначає: «Огляд різних підходів до вирішення проблеми визначення поняття механізму держави дозволяє зробити деякі висновки: по-перше, єдине розуміння механізму держави в сучасній вітчизняній науці на сьогодні відсутнє; по-друге, з цього питання існують три найпоширеніші точки зору:

1) механізм держави – це система державних органів (поняття «механізм держави» і «державний апарат» тотожні);

2) механізм держави – це сукупність не тільки органів державної влади (законодавчих, виконавчих, судових), а й державних організацій, підприємств, установ (навчальних, наукових та ін.)....;

3) механізм держави – це функціонування, дія органів держави, їх динаміка тощо» [15, с. 91].

Найбільшого обґрунтування таке визначення отримало у працях вітчизняного вченого О.Г. Мурашина [16] та російського дослідника Е.П. Григоніса [17]. Даний підхід критично розглядає вузьке та широке розуміння механізму сучасної держави. Так, роблячи основний акцент на функціонуванні та дії органів держави, його представники відводять цій системі, порядку й особливостям її організації другорядне місце. Стосовно вказаного підходу Н.П. Харченко слушно вказує, що «на нашу думку, важливо підкреслити, що механізм – це система в дії, а не «дія системи» [16, с. 51]. У зв'язку з цим вважаємо, що більш вичерпано можна визначити механізм держави не як «дію органів держави», а як систему

державних органів (державний апарат) у динаміці, тобто у дії, у процесі здійснення державної влади, функціонуванні й у взаємодії» [17, с.185].

Характеризуючи механізми держави стосовно формування амортизаційної політики, необхідно враховувати, що це система державних органів (яка складається із державного апарату, державних підприємств, установ та організацій), що знаходяться у постійній динаміці – це система, що діє, реально впливає на формування амортизаційної політики завдяки виконанню своїх функцій та досягнення мети створення таких органів. Зазначений підхід можна визначити як інтегративний, тобто такий, що гармонічно поєднує істотні положення, які характеризують регулюючий механізм держави, взаємодоповнюють і не суперечать один одному, розкривають загальну картину правової природи механізму державної підтримки провадження амортизаційної політики. Амортизаційна політика підприємства в значній мірі відображає політику держави, оскільки базується на принципах, методах і нормативах амортизаційних відрахувань, затверджених законодавчими і нормативними актами [18].

Сутність амортизаційної політики розглядалася й аналізувалася багатьма вченими. Так О.Ю. Ніпіаліді сформулювала її наступним чином: «...амортизаційна політика — це складова частина загальнодержавної політики формування власних фінансових ресурсів, яка полягає в оптимізації потоку власних засобів, які реінвестуються у виробничу діяльність» [19, с. 222].

Амортизаційна політика тісно пов'язана з податковою політикою, тому суттєво впливає на результати фінансової діяльності підприємства [20]. Дослідники вважають, що амортизаційна політика повинна формуватися на двох рівнях:

1) на державному - шляхом визначення груп основних засобів і граничних термінів використання основних засобів у межах групи;

2) на рівні підприємства - шляхом надання підприємствам права обирати методи нарахування амортизації та терміни корисного використання необоротних активів у межах, встановлених законодавством [22].

Зважаючи на таку загальність, варто наголосити, що поза увагою залишається кілька дуже важливих аспектів: інституційне наповнення та ціннісна відповідність. І якщо перший аспект вказує на інструментальне розуміння системи елементів механізму держави (визнання як елементів механізму держави не лише державного апарату та державних установ і підприємств), то другий, перш за все, обґрунтовує якість цієї системи та її відповідність директивам сучасної держави.

Розкриття сутності першого аспекту пов'язано із необхідністю застосування інституціонального підходу до вивчення механізму сучасної держави. Інституціональний підхід передбачає більш глибоке проникнення у природу цієї системи, що підлягає вивченню. На рівні цього підходу, в контексті дослідження сутності елементів механізму держави,

аналізуються не тільки державні органи (апарат або установи), а й усі можливі інституції, існування яких забезпечує «буття» такої системи, як «механізм держави» [12337].

Досліджуючи інституційну природу механізму державного регулювання амортизаційної політики слід звернутися до основ інституційної теорії, що були закладені ще у XIX ст. Морісом Оріу і розвинуті в фундаментальні основи інституційної теорії бухгалтерського обліку В.М. Жуком [24].

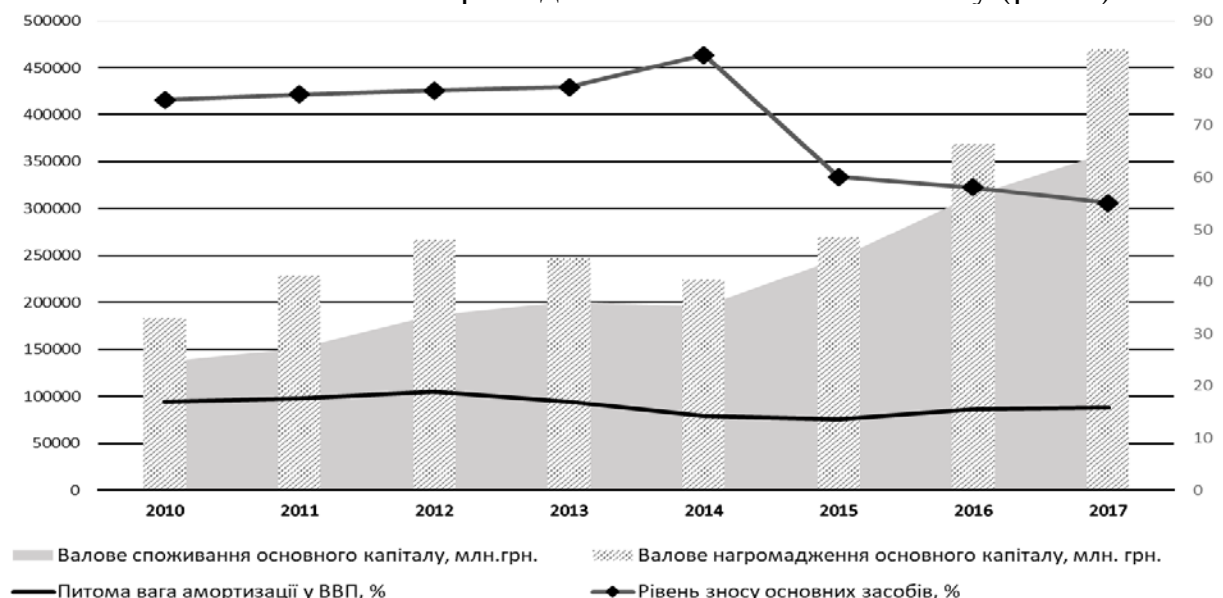
Ці відомі вчені висловлюють спільну думку стосовно характеристик інститутів держави і бухгалтерського обліку: «... Суспільство – це величезна кількість інститутів, що представляють собою організації, або інститути, що включають в себе людей, а також ідею, ідеал, принцип...» [24, с. 68]. За відсутності інститутів функціонування механізму сучасної держави неможливе. Всі вказані підходи відображають інструментальний, суто технологічний аспект механізму держави, залишаючи поза увагою те, наскільки цей механізм відповідає потребам суспільства, і саме задля вирішення цієї проблеми необхідно використовувати ціннісний підхід.

Саме до цієї думки нас приводить праці Жука В.М. «Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності», в якій він висловлює думку, що «...на відміну від класичних нормативних теорій, інституціональна теорія бухгалтерського обліку створює науковий фундамент ефективного забезпечення реформування та розвитку обліку через використання знань про стан, ієрархію і взаємодію всіх його складових» [24, с. 156].

Розвиваючи цю думку, Ю.Ю. Ветютнев вказує, що «...залежно від характеру ідеї, що лежить в основі інституту, формуються засоби і способи діяльності і самі види інститутів...» [25, с. 174]. Слід зазначити, що для державно-облікових інститутів характерні рамкові ідеї, які виражають потреби нормативної регламентації бухгалтерського обліку. В.Є. Чіркін, визначаючи поняття держави, як правового інституту, розглядає такі його ознаки: «1) інститут держави – це система норм (як у бухгалтерському обліку) і не певна частина, компонент у економічній системі, а елемент державності, основна одиниця для її аналізу в тій чи іншій країні; 2) це завжди відносно відокремлена частина державної структури, що володіє певною автономією; 3) будучи частиною більш широкої структури – держави, інститут держави має регулятивний характер, він створюється для регулювання певної сфери суспільних відносин; 4) інститут держави завжди є способом організації певних зв'язків і відносин як цілісної структури; 5) будь-який інститут держави завжди має не тільки свою організацію, але й своє функціональне призначення» [26, с. 92]. Аналіз впливу інститутів на формування державної політики в цілому довів доцільність розгляду під цим кутом і амортизаційної політики. Вивчення питання формування амортизаційної політики з суто економічної точки зору без урахування облікової складової призвело до відмінності в трактуванні економічного призначення ролі амортизації. На даний час

облікова функція амортизації реалізується тільки у якості регулювання оподаткування підприємства. Реальної функції відновлення необоротних активів амортизаційна політика підприємства на даний момент не має. Єдиним шляхом переформатування підходів до амортизаційної політики держави і підприємства є поєднання її економічної суті з обліковим механізмом реального накопичення коштів. Для вирішення цього завдання використано інституціональну теорію бухгалтерського обліку, засновником якої є В.М. Жук. У своїй праці «Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки» вчений визначив мету інституційної теорії бухгалтерського обліку, як: «...інформаційне забезпечення реалізації ідей сталого розвитку через формування нових всесвітніх стандартів бухгалтерського обліку та критеріїв і механізмів їх адаптування під національні потреби для забезпечення суспільного інтересу в безкризовому розвитку економіки, в підвищенні соціальних стандартів та екологічної безпеки» [26, с. 251]. Саме така низка: бухгалтерський облік – звітність – інформація – державне регулювання повинна супроводжувати перетворення в сфері амортизаційної політики. Визначено, що невідповідність такого ланцюга сучасним економічним запитам робить з амортизаційної політики штучну, недіючу конструкцію, яка не тільки не виконує свою функцію, а і обтяжує роботу працівників бухгалтерії, які складають фінансову, статистичну та податкову звітність з переліком показників, які не завжди пов'язані між собою [26].

Для оцінки впливу формальних інститутів на формування амортизаційної політики, результатом якої є своєчасне оновлення активів, наведено динаміку частки амортизації у ВВП, рівня зносу підприємств, валового споживання та нагромадження основного капіталу (рис.1).

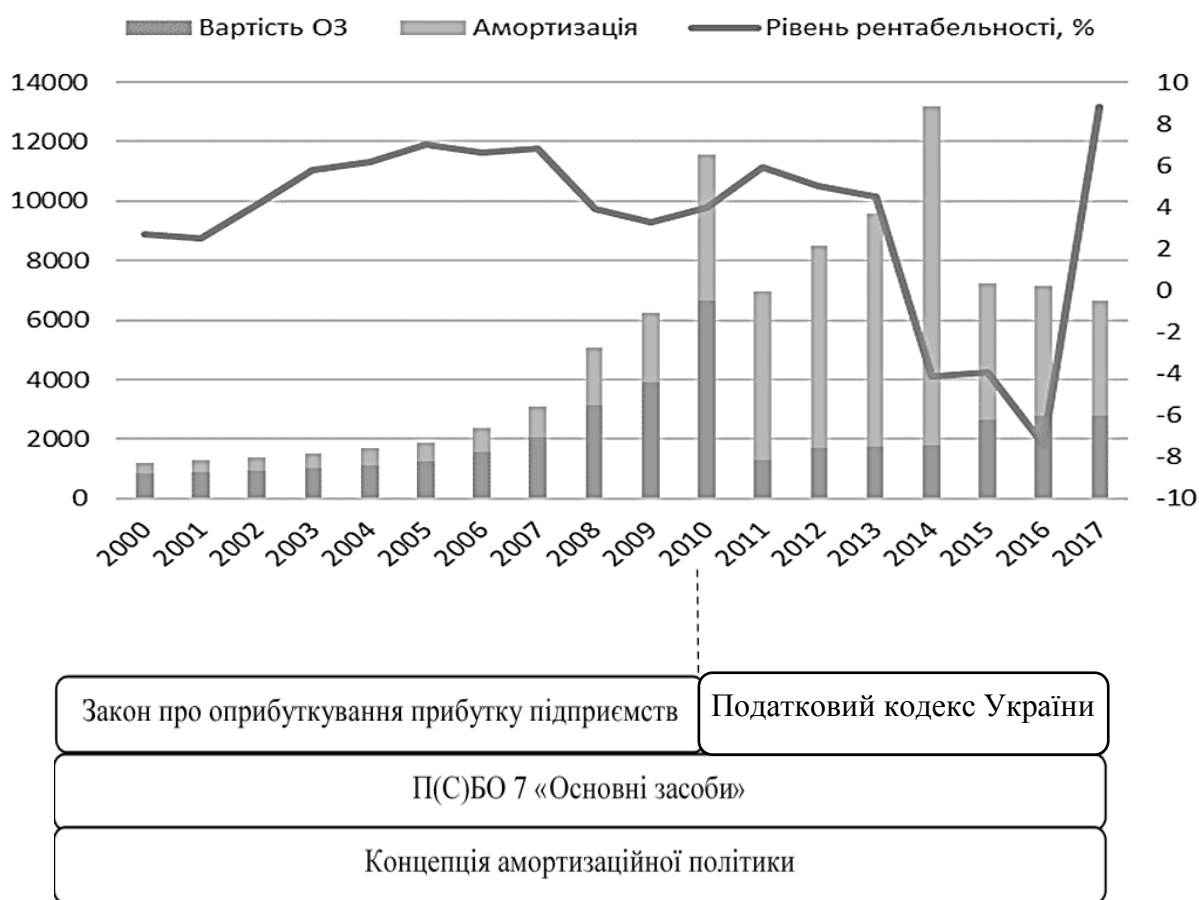

Рис.1. Динаміка частки амортизації у ВВП та рівня зносу підприємств (права шкала) та валового споживання та нагромадження основного капіталу (ліва шкала)

Джерело: дані державної служби статистики України

Статистичні дані підтверджують вплив зовнішніх факторів на споживання і нагромадження капіталу, адже з 2014 року спостерігається зростання цих показників за рахунок збільшення інвестицій в різні галузі економіки. Одночасно динаміка амортизаційних відрахувань і рівня зносу основних засобів підтверджує, що вони не можуть являтися джерелом зростання капіталу.

При дослідженні динаміки зміни статистичних даних виявлено залежність показників ефективності діяльності від стану нормативно-правового регулювання держави. Це цілком логічно, оскільки амортизація в її сучасному вигляді – лише коректив податку на прибуток і спосіб оптимізації оподаткування підприємств. Наочно вплив державного регулювання наведений на рис. 2.

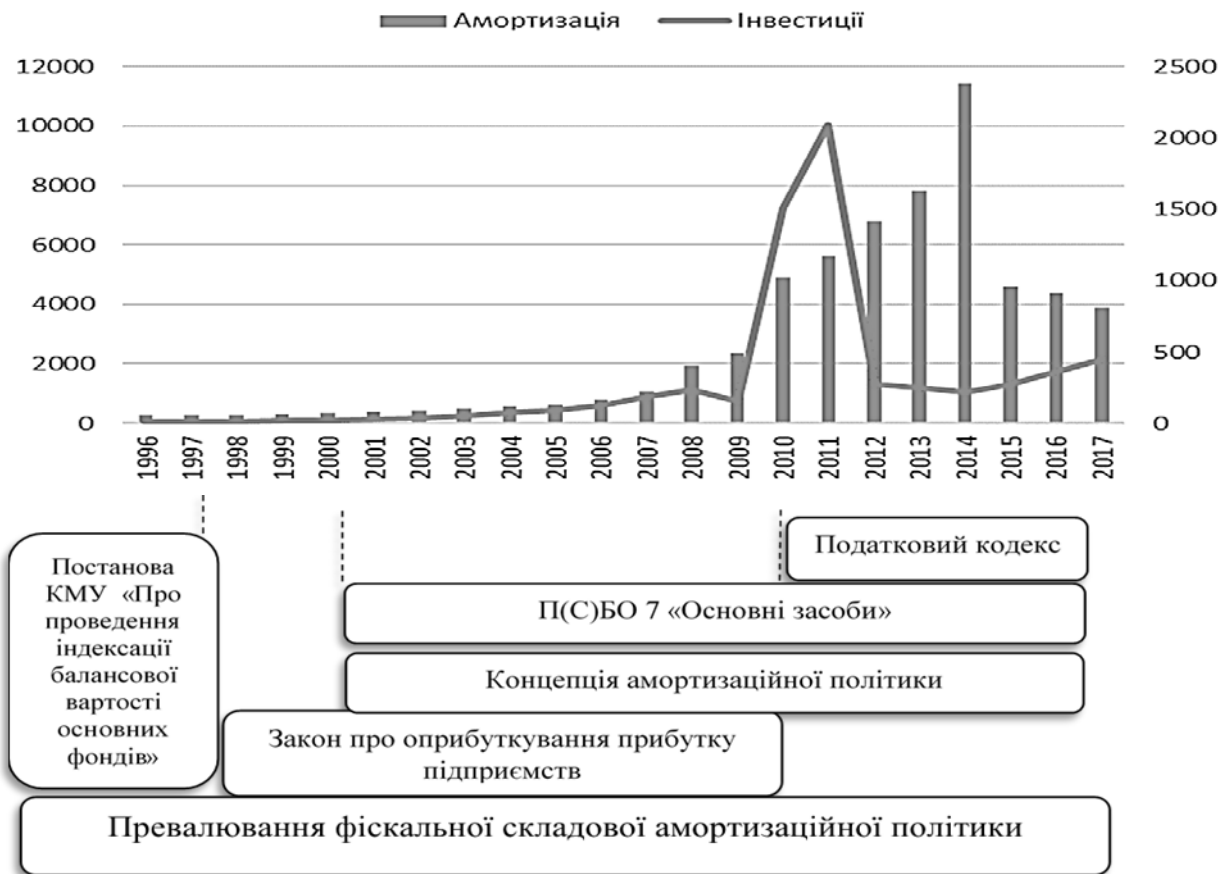

Рис. 2. Оцінка впливу змін в амортизаційній політиці на рівень рентабельності підприємств

Джерело: дані державної служби статистики України

З наведеного графіку можна зробити висновок, що на результативність підприємств впливає в основному податкове регулювання, оскільки положення бухгалтерського обліку з 2000 року залишалися чинними. Крім

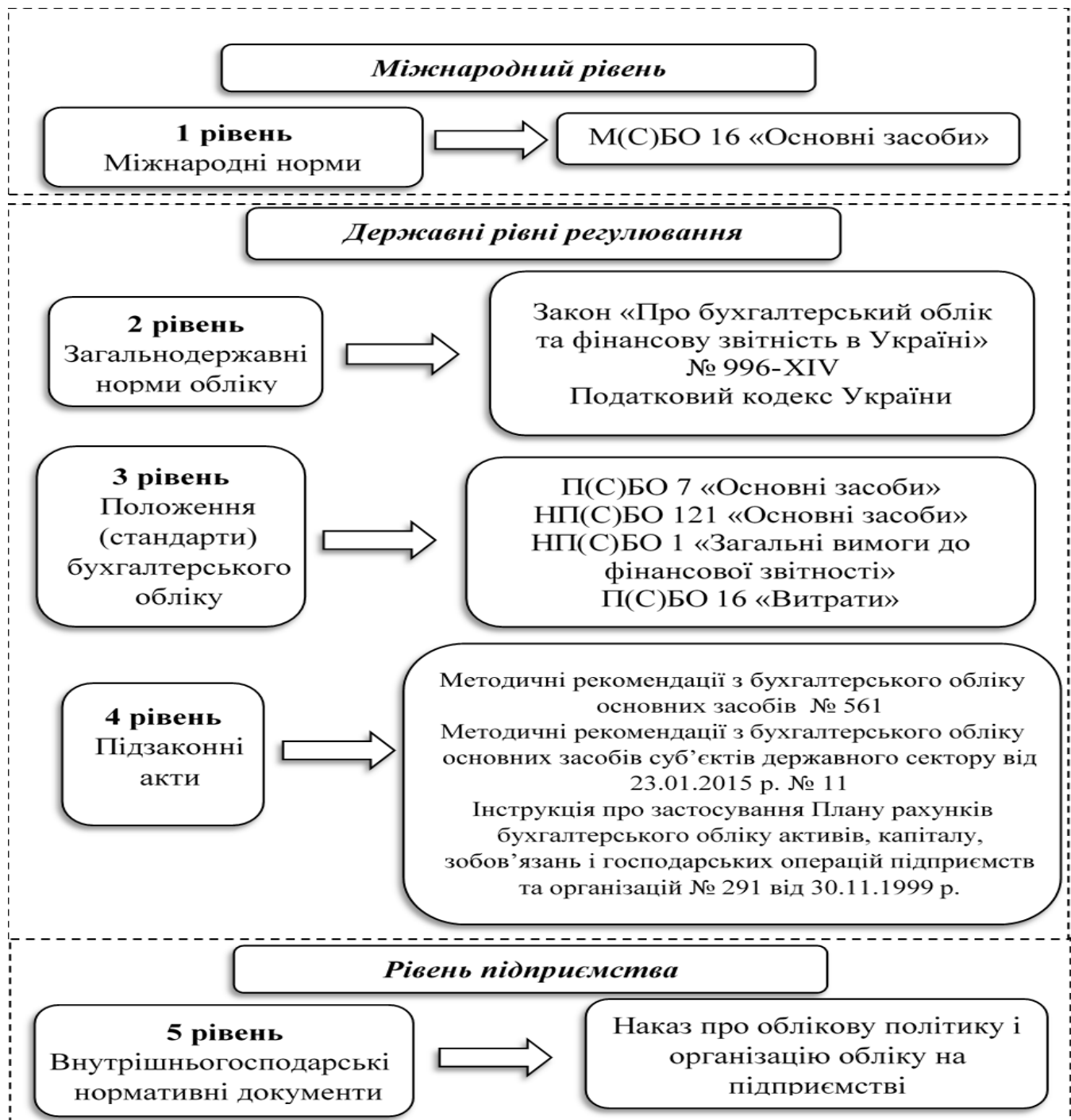
того, можна наочно простежити, що на показники ефективності підприємств впливає і політична ситуація, яка спричинила зниження рівня рентабельності в 2014-2016 р. Таким чином, рівень рентабельності та суми амортизаційних відрахувань не мають тісного зв'язку, на відміну від сум накопиченої амортизації і здійснених інвестицій (рис. 3).

Рис.3. Вплив амортизаційної політики на рівень інвестицій

Джерело: дані державної служби статистики України

Статистичні дані також підтверджують висновок, що основним джерелом інвестицій є власні кошти підприємств і організацій, однак державної програми підтримки формування амортизаційної політики поки що не розроблено. Першими заходами цієї політики прийняття і затвердження концепції амортизаційної політики України, яка мала б стати основою закону про амортизацію. Такого закону не прийнято, концепція залишається чинною й дотепер, проте жодного законодавчого впливу на формування амортизаційної політики вона не має. Рівні державного регулювання наведено на рис. 4.

Рис.4. Рівні регулювання амортизаційної політики підприємства
 Джерело: систематизовано на підставі [26,27,282]

На сьогодні, нормативне регулювання амортизаційної політики, як окремого розпорядчого документа або нормативного акту, в Україні відсутнє. Вся облікова складова формування амортизаційної політики розробляється підприємством у межах облікової політики.

Відповідно до чинного законодавства облікова політика розробляється кожним підприємством самостійно й покликана забезпечувати надійність і достовірність їх фінансово-інформаційної системи. Вона є потужним

інструментом в управлінні підприємством, тому її формуванню й розкриттю приділяється дедалі більше уваги, що пояснюється вимогою часу.

Правильно сформована облікова політика сприяє ефективному управлінню господарською діяльністю підприємства, його перспективному розвитку, зручності та прозорості ведення бухгалтерського обліку. Вона поєднує державне регулювання і власні судження суб'єктів ринкових відносин з питань організації та ведення обліку, активізує використання інформації бухгалтерського обліку для управління капіталом, відіграє суттєву роль у реалізації стратегії підприємства. Тому варто приділяти увагу окремим аспектам облікової політики у всіх господарюючих суб'єктах незалежно від сфери діяльності та організаційно-правових форм [283].

Політика підприємства – це активна форма діяльності суб'єктів господарювання щодо реалізації власного інтересу в конкурентному середовищі. Поняття облікова політика введено в 2000 р. у зв'язку з реформою бухгалтерського обліку [28]. Амортизаційна політика поєднує облікові і економічні складові. Крім того, на сучасне її формування має вплив нормативно-правове законодавство, яке регулює діяльність підприємства взагалі й бухгалтерський облік зокрема.

Згідно з положеннями Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності. Тобто це конкретизація суб'єктом господарювання предмета обліку і визначення методів первинного, поточного і підсумкового обліку господарських подій відповідно до завдань, пов'язаних із розвитком підприємства [76]. У податковому законодавстві визначена необхідність затвердження певних методів у обліковій політиці передбачена Податковим Кодексом України. Кожний рівень облікової політики передбачає наявність нормативно- правового забезпечення, спрямованого на регламентацію різних аспектів облікової політики. Характеристику основних нормативно-правових актів, які регламентують облікову політику в Україні, наведено в таблиці 1.

Питання бухгалтерського обліку, фінансового аналізу та контролю нарахування амортизації (оскільки амортизаційною політикою в повній мірі це назвати не можна) опосередковано регулюються законодавчо-нормативними документами, які можна поділити на чотири групи:

I група – Конституція України, Податковий кодекс України, Господарський кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.

II група – Положення (стандарты) бухгалтерського обліку (П(С)БО), які регулюють методологічні засади ведення обліку окремих об'єктів – активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств.

III група – Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і

організацій; Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів; Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку; Інші нормативно-правові акти.

Таблиця 1

Нормативно-правове забезпечення облікової політики

Нормативно-правове забезпечення	Інформація нормативно-правового акту
МСБО 1 «Подання фінансової звітності»	Визначає необхідність розкриття облікової політики у примітках до річної звітності
МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки»	Визначає критерії до обрання та зміни облікових політик разом з обліковим підходом та розкриттям інформації про зміни в облікових політиках, зміни в облікових оцінках та виправлення помилок
Решта МСБО, МСФЗ	Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Містить визначення поняття «облікова політика», надає право підприємству самостійно формувати облікову політику
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Містить визначення поняття «облікова політика», розглядає способи висвітлення облікової політики підприємства під час розкриття інформації у фінансовій звітності
П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»	Визначає причини змін в обліковій політиці; порядок розкриття інформації у примітках до звітів у разі зміни облікової політики
Решта НП(С)БО, П(С)БО	Містять елементи облікової політики щодо конкретних її об'єктів або господарських операцій
План рахунків та Інструкція про його застосування	Містить інформацію щодо можливих варіантів обліку витрат на підприємстві та періодичність закриття транзитних рахунків
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства	Містять інформацію про зміст розпорядчого документа про облікову політику, суб'єктів формування, зміни облікової політики
Розпорядчий документ про облікову політику підприємства	Визначає особливості ведення обліку та складання звітності на конкретному підприємстві

Джерело: розробка автора

IV група – Наказ про облікову політику підприємства; робочий план рахунків; Посадові інструкції; графіки документообігу та інвентаризації; регламенти бухгалтерських та інших адміністративних служб та порядок організації і реалізації внутрішнього контролю [32].

Аналіз чинної правової бази показав, що в цілому в Україні створено нормативно-правові засади з питань нарахування амортизації. Основними законодавчими документами є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [33], Положення (стандарт) бухгалтерського обліку України [87], Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [33] та Податковий кодекс України [34].

З прийняттям цих нормативних документів почався новий етап в організації і методології бухгалтерського обліку амортизаційних відрахувань: змінилися підходи до оцінки основних засобів, виникли нові поняття та економічні категорії, такі як «справедлива вартість», «визнання активів», «майбутня економічна вигода», та багато інших, використання яких є вагомим чинником розробки ефективної амортизаційної політики.

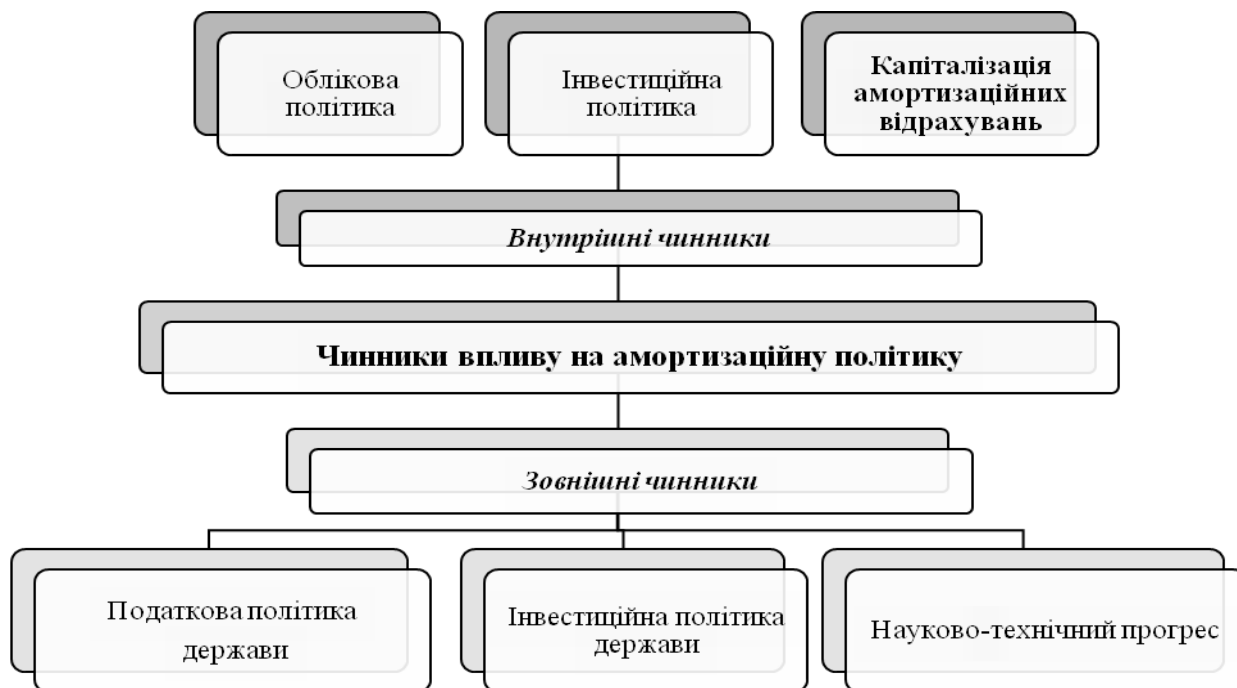
Аналіз практики застосування амортизаційної політики довів не тільки вплив інститутів на ефективність її формування і здійснення, а і превалювання фіскальних інститутів в процесі регулювання амортизаційної політики. На даний час держава опікується тільки визначенням суми амортизації і контролем її розміру. Одночасно не контролюючи наявність амортизаційного фонду підприємства, доцільність і якість застосування методики нарахування амортизації на певні види активів.

Не відносяться прискіпливо і інституції державного регулювання до корегування самої методики нарахування амортизації. Адже П(С)БО були прийняті в 2000 році і з того часу зміни вносилися майже щорічно, а зміни, які стосуються амортизації тільки в 2002, 2009, 2011 та 2014 році, причому вони стосуються переважно категорійного апарату, а не складових методики нарахування. Таким чином, застарілість методики, її державна зарегульованість не дають можливості підприємствам формувати амортизаційний ресурс для подальших інвестицій.

Проблема формування власних ресурсів для інвестування в оновлення необоротних активів привертає увагу багатьох учених різного економічного профілю. Однак механізм формування і накопичення амортизаційних відрахувань відноситься до бухгалтерського обліку підприємства, так як і інформаційні масиви, які використовуються державою для регулювання й контролю формування амортизаційного фонду підприємства.

Таким чином, бухгалтерському обліку має відводитися головна роль у регулюванні цього питання. Суб'єктам господарювання та державі потрібна нова методологія нарахування, накопичення та використання амортизаційних відрахувань, яка має забезпечувати і стимулювати не просте, а інноваційне відтворення необоротних активів підприємств.

Проте, як свідчать результати дослідження, чинна амортизаційна політика не повною мірою відповідає можливостям інноваційної стратегії переобладнання підприємств і не може стати стимулюючим чинником економічного розвитку країни. Проблема криється в тому, що амортизаційна політика України визначається державою і не передбачає участі в її формуванні всіх ланок економічної системи, які мають відношення до життєвого циклу основних засобів [34]. Як наслідок, не враховується багато чинників, які характеризують споживчі властивості й особливості функціонування засобів праці – показники якості, фізичний і моральний знос, умови та режим експлуатації тощо (рис. 5).

Рис. 5. Чинники впливу на амортизаційну політику

Джерело: систематизоване на підставі [36,37,38], виділене жирним шрифтом – розробка автора

Розробники засобів праці не мають постійного зворотного зв'язку із споживачами, що не дає змоги правильно визначити економічно обґрунтовані строки використання техніки [30]. У практиці роботи підприємств основні засоби експлуатуються поза межами нормативного строку служби, водночас деякі види обладнання передчасно списуються [21]. В умовах ринкової економіки суб'єкти господарювання самостійно визначають інноваційну політику. Підприємство може замінити спрацьовану техніку на нову аналогічного призначення, підтримувати в робочому стані або модернізувати застаріле обладнання, придбати нову техніку, призначену для заміни раніше освоєної, або принципово нове обладнання, яке не має аналогів у виробництві [14]. При цьому слід зазначити, що господарюючий суб'єкт зацікавлений замінити старе обладнання на нове лише у тому випадку, якщо вартість останнього на одиницю корисного ефекту нижча, або ж не вища порівняно зі старим обладнанням. Тільки в таких умовах технічне переобладнання може бути корисним для підприємства і суспільства [14]. Одним із найважливіших економічних важелів у цьому плані є амортизація. Завищення і зниження норм амортизації може як позитивно, так і негативно впливати на господарську діяльність підприємств і суспільного виробництва в цілому [14].

Проведення аналізу існуючої амортизаційної політики дало змогу охарактеризувати чинники, які впливають на її формування. Серед негативних чинників виділені відсутність єдиної методології формування амортизаційної політики, відсутність зворотного зв'язку виробників із споживачами, відсутність контролю над здійсненням амортизаційної

політики, зниження інтересу науково-дослідних і проектно-конструкторських організацій до проблеми експлуатації основних засобів. До позитивних складових амортизаційної політики слід віднести запозичення методології нарахування амортизації в частині використання методів, ринкових підходів до визначення вартості активів, які є базою для амортизаційних нарахувань. Однак ці позитивні складові не узгоджені із рештою, а саме немає ні чіткого регулювання ні повної свободи дій в частині обрання строків корисного використання активів, недосконала і застаріла класифікація активів, наявність податкових обмежень використання облікових інструментів формування амортизаційної політики (рис. 6).

Рис. 6. Вплив державного регулювання на формування амортизаційної політики підприємства
Джерело: розробка автора

Для подолання дисбалансу визначені напрями зміни державного регулювання амортизаційної політики, які дозволять суто фіскальним складовим перетворитися в ефективні механізми нарахування амортизації. Запропоновані напрями перетворення включають в себе створення умов, що забезпечують цільове використання амортизаційних відрахувань, визначення економічно доцільних термінів корисного використання активів, податкове стимулювання прискореного оновлення активів, методичне керівництво розробкою і реалізацією амортизаційної політики, оперативний моніторинг реалізації амортизаційної політики.

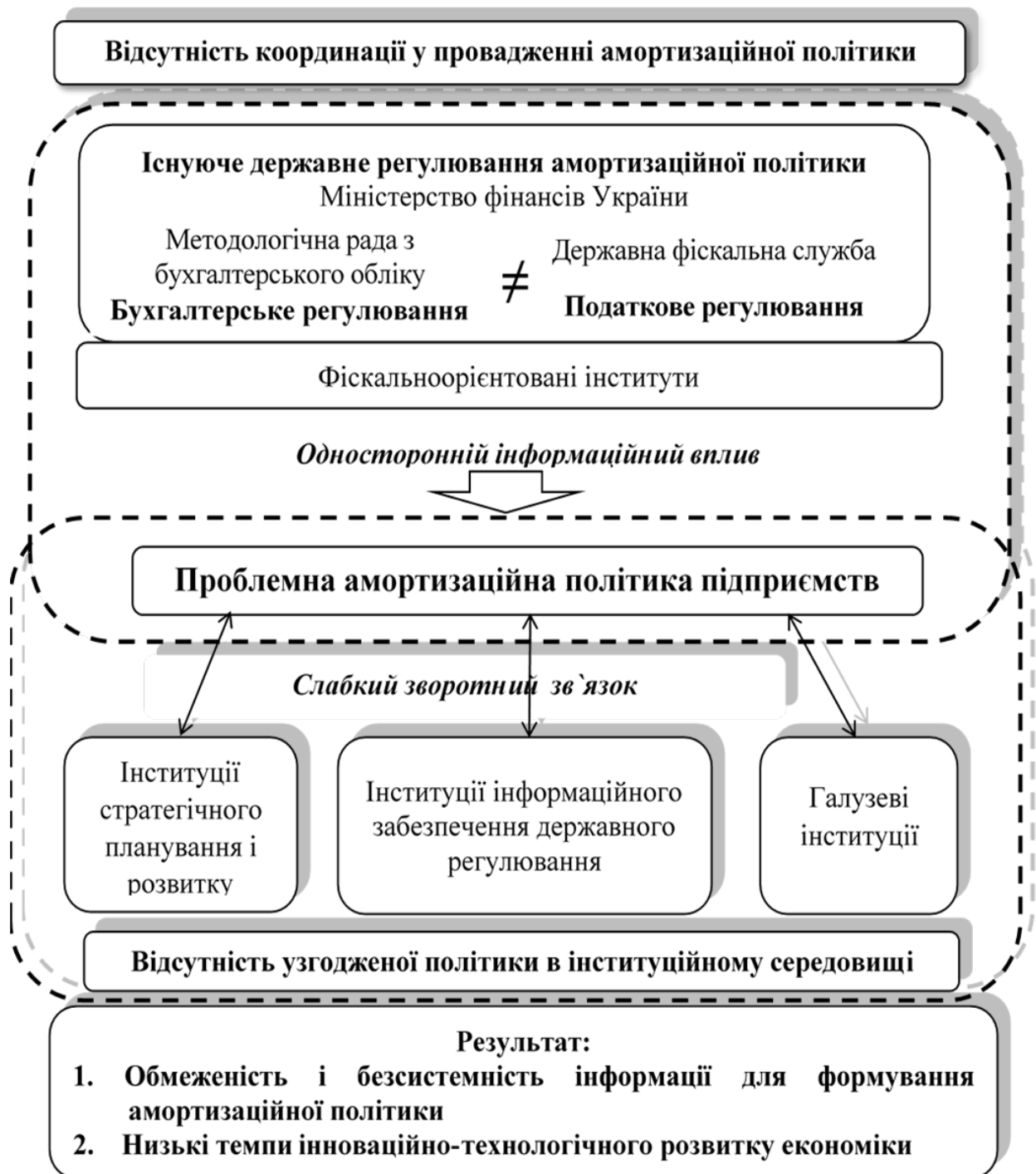
Амортизаційна політика ще не посіла чільне місце в діяльності законодавчих та виконавчих органів влади. Як у попередні, так і в останні роки, проблемам відтворення необоротних активів та підтримки інвестицій приділялася недостатня увага [23].

Державні програми економічних реформ були спрямовані, головним чином, на впровадження жорстких монетаристських методів регулювання економіки [10]. Тим часом, досвід країн ринкової економіки, які пройшли кризові періоди, свідчить про необхідність структурної перебудови, активізації виробництва на основі стимулювання відтворення виробничого апарату, його оновлення й технічного переозброєння [11].

Розгляд амортизаційної політики без урахування інституційної складової не сприятиме подоланню безсистемності та хаотичності інформаційного забезпечення, відсутності зв'язку і орієнтації на інноваційну та інвестиційну стратегії держави в контексті сталого розвитку.

Вплив інститутів держави на амортизаційну політику відбувається в односторонньому порядку, що спричиняє викривлення потоку інформації, яка генерується і використовується цими інститутами. Інформація, потік якої має бути узгоджений між інституціями стратегічного планування і розвитку, галузевими інституціями та інституціями, які здійснюють обробку інформації, повинна використовуватись органами державного моніторингу й управління для здійснення і регулювання не тільки амортизаційної політики, але і загальноекономічних стратегічних політик розвитку держави. Інституційний підхід до оцінки стану державного регулювання амортизаційної політики представлено на рис. 7.

Таким чином, на підставі проведеного дослідження набуло подальшого розвитку застосування інституційного підходу до оцінки стану регулювання амортизаційної політики в Україні через з'ясування кількісного складу, рівня впливу інститутів на амортизаційну політику підприємства, що дало змогу виявити проблеми домінування фіскальних інститутів у цьому питанні й необхідність дотримання стратегії спільної, узгодженої участі всіх відповідальних регуляторів за амортизаційну політику держави.

Рис. 7. Інституційний підхід до оцінки стану державного регулювання амортизаційної політики в Україні

Джерело: розробка автора

Основними результатами узгодження взаємодії інститутів в частині формування амортизаційної політики повинні стати:

- чітка і єдина інноваційно-орієнтована методика нарахування амортизації;
- формування суцільного інформаційного середовища щодо

результатів здійснення амортизаційної політики;

– врахування впливу галузевої складової на методичне забезпечення і процес здійснення амортизаційної політики;

– можливість оперативного регулювання і зворотного інформаційного зв'язку між всіма задіяними формальними і неформальними інститутами.

Саме ці кроки реалізуються через безпосередні заходи державного регулювання, так і розвитку інфраструктури підтримки ведення амортизаційної політики.

Література

1. Дем'яненко М.Я., Рожелюк В.М. Системний підхід до формування облікової інформації для потреб управління. *Облік і фінанси*, 2016. №2(72). С. 8-15. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13382/1/368-sistemniy-pidhid-do-formuvannya-oblikovoi-informacii-dlya-potreb-upravlinnya.pdf> (дата звернення 12.03.2018).

2. Ткаченко Н. Амортизація, знос основних засобів, нарахування, зміни у незалежній Україні. *Вісник економічної науки України*. 2012. № 2 (22). С. 161-165.

3. Барановська Т. В. Облікова політика підприємств в Україні: теорія і практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : спец. 08.06.04. Київ, 2005. 21 с.

4. Петрук О.М. Розвиток національної системи бухгалтерського обліку в Україні: стратегія, гармонізація, регламентація : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. ек. наук : спец. 08.06.04. Київ, 2006. 33 с.

5. Городянська Л. В. Облік і аналіз нарахування та використання амортизації: дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Київський національний економічний унт. Київ, 2005. 249 с.

6. Грінько А. Амортизаційна політика підприємства. *Регіональні перспективи*. 2003. № 45. С. 177-179.

7. Жердєв Є. В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах. *Облік і фінанси АПК*. 2011. №1. С. 1-5.

8. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу : монографія. Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний унт ім. Вадима Гетьмана". Київ: КНЕУ, 2008. 224 с.

9. Жук В. М. Інституціональний підхід до розв'язання проблем бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України*. 2009. № 7. С. 100-113.

10. Геєць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. НАН України, Інститут економіки та прогнозування НАН України. Київ, 2009. 864 с.

11. Довгопол Н., Нестеренко М. Амортизация: предметная сущность и степень влияния на воспроизводство основных средств. *Бухгалтерский учет и аудит*. 2010. № 12. С. 3-13.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 29.04.2020)
13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). «Подання фінансової звітності» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення 22.02.2016).
14. Трачова Д. М. Обґрунтування необхідності оптимізації формування амортизаційної політики підприємств. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2016. Вип. 3 (32). С. 282 – 289
15. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства. Затверджено Наказом МФУ від 27 червня 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13> (дата звернення 8.07.2019).
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755VI (зі змінами від 23.03.2017, № 1989VIII від , ВВР, 2017, № 17, ст.215) Відомості Верховної Ради України від 08.04.2011 р., № 13, № 1314, № 1516, № 17
17. Парнюк В.О. Про підвищення ролі амортизації як джерела інвестицій і регулятора попиту та пропозиції основних засобів. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 5. С. 166-172
18. Савченко А.Г., Никифоров А. Підвищення інвестиційного потенціалу прискореної амортизації. Економіка України. 2007. № 11. С. 21-34.
19. Проданчук М. Концепція амортизаційної політики та її вплив на формування основних засобів. Економіка АПК. 2007. № 3. С. 29-34.
20. Лупенко Ю. О. Инновационно-технологическое обеспечение эффективности функционирования аграрной сферы. Международный научнопроизводственный журнал «Экономика АПК». 2017. №1. С. 103-104.
21. Мороз Ю.Ю. Моніторинг стану і розвитку амортизаційної політики в сільськогосподарських підприємствах. Вісник ЖДТУ. 2010. № 2(52). – С. 153-156.
22. Мороз Ю.Ю. Облікове забезпечення управління процесом розподілу амортизаційної вартості споживного майна підприємства. Вісник ЖДТУ. 2013. № 4(66). С. 90-94.
23. Стельмашук А.М. Амортизаційний фактор у відтворенні основних засобів переробних підприємств АПК. Інноваційна економіка. 2014. №. 6. С. 66-72.
24. Осторовецький В.І. Амортизаційна політика України в системі інструментів податкового стимулювання інвестиційноінноваційної активності Економічний вісник Донбасу. 2017. № 2(48). С. 121-131
25. Новицька С.С., Потапова-Сінько Н. Е. Сутність амортизаційної політики і її вплив на ефективність роботи підприємства: навч.метод.

посібник для студентів економічних спеціальностей. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2006. 98с.

26. Полятикін С.О. Особливості фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Economic and law paradigm of modern society*. 2018. URL: <https://studlib.org.ua/index.php/eprs/article/view/160/152> (дата звернення 29.04.2017).

27. Трачова Д. М. Окремі аспекти формування амортизаційної політики підприємства. Збірник наукових праць «Проблеми системного підходу в економіці» НАУ. 2017. Вип. 2 (58). С. 141 – 145.

28. Синчак В. П. Податкові обмеження у спрощеній системі оподаткування як інструменти податкового регулювання розвитку малого підприємництва. Університетські наукові записки. Хмельницький університет управління та права, Національна академія державного управління при Президентові України, Інститут законодавства Верховної Ради України. 2015. №1. С. 408-425.

29. Непочатенко О. О., П. М. Боровик., Сливінський С.А. Податкові важелі державного регулювання розвитку вітчизняної агросфери. Рівне: Національний університет водного господарства. 2015. URL: <http://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/1999> (дата звернення 21.04.2016).

30. Бондар М.І. Облік і аудит основних засобів (на матеріалах аграрних підприємств Київської області): Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04. Київ: Київ. нац. екон. унт., 2001. 18 с.

31. Конкурентоспроможність національної економіки / за ред. Б.Є. Кваснюка. Київ: Фенікс, 2005. 582 с.

32. Баб'як Н. Д. Вплив амортизаційних відрахувань на результати фінансово-господарської діяльності підприємств. *Фінанси України*. 2001. №11. С. 34-41

33. Полятикін С.О. Особливості інноваційно-інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-9/16-stati-9/820-polyatikin-s-o> (дата звернення 10.05.2020).